

PRZEBIEŻEĆ (42) *vb pf*

Pierwsze e jasne; w temacie -bież- e jasne, temat -bieg- z tekstów nieoznaczających é.

W temacie praet -bież- (10), -bieg- (2) Leop, BielKron.

inf przebieżeć (15). ◇ *fut* 1 sg przebieżę (1). ◇ 2 sg przebieżysz (1). ◇ 3 sg przebieży (1). ◇ 1 pl przebieżemy (1). ◇ *praet* 1 sg m przebieżałem, -m przebieżał (4), przebiegłem (1). ◇ 2 sg m -s przebieżał (1). ◇ 3 sg m przebieżał (2). *f* przebieżała (1). *n* przebieżało (1). ◇ 3 pl *subst* przebiegli (*cum N pl*: dni) (1) Leop, przebieżały (1) OpecŻyw. ◇ *imp* 2 sg przebież (2). ◇ 1 pl przebieżmy (1). ◇ *con* 2 sg m byś przebieżał (3). ◇ 3 sg m by przebieżał (2). ◇ *part praet act* przebieżawszy (3); -awszy (2), -(a)wszy (1).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVII – XVIII w.

1. *Przemierzyć jakąś przestrzeń, pokonać jakiś dystans; penetrare Miech; currere, pertransire Vulg; perreptare Mącz; discurrere, transferre PolAnt [w tym: kogo [= czyje terytorium], co (10)] (12) : Zaiac [...] Ku biegu się prędko rzucił: Nátychmiałt ono [drogę, po której się ścigali] przebieżał/ A ná krešie żołwiá záłtał. BierEz L4; Thatarzy iako pfi głodni pierwey przebieżawfzy ziemię Lublinfką, potym ku Sendomirzowi y ku Krakowowi iako mrowie przyciągnęli MiechGlab 34, 68; Perreptavi usque ad omne oppidum ad portam, ad lacum quo non? Przebieżałám [lege: przebieżałem] wżiśtko miałto do brány/ do yeziorá á niewiem gdziem tile nie był? Mącz 352c; BudBib 2.Reg 24/2; [WujBib 2.Reg 18/9].*

przebieżeć dokąd (2): BudNT Act 21/2; Posłał się zrozkazania Kr. IM. pozew na Pana Gnieznńskiego pisał ktos do Kr. IM. iakoby miało się zkupic do niego naszynczow niemało co vszli zBitwy Byczynskiey, ażeby do Pana Woiewody Nowogrodzkiego przebiezec miał do Litwy. ActReg 125; [RymszaDeket 33].

Zwoty: »drogę przebieżeć« (1): TO Ciało [Jezusa Chrystusa] wczćili Krolowie: á ludzie poŝtronni/ długą drogę przebieżawfzy/ z boiáźnią y drzeniem kłániáli fię. LatHar 196.

[»prędziuchno przebieżeć«: Curriculo percurrere. Prędziuchno przebieższ. TerentMatKęł H4v.]

»przebieżeć wszytek świat« (1): by przebieżał wżitek fwiat, á ludzi wżitkie obaczał nienaydziefz takim ŝpofobem żadne⁸⁰ vbogiego. BielŻyw 93.

Przen (3) :

przebieżeć czym (1): kray oŝtátni ŝwiátá tego/ niewierzę/ by co tákiego kiedy porodzić miał/ iáko iefł tá wŝtydliwoŝci/ wiáry/ y wŝyŝtkiego cnotliwego życia odchłani [lege: odchłani i] przepáŝ [tj. nawala turecká]: która oŝlep bez wŝtydu iáko opętána niehá mownie ták bieży/ iz téz przebieżawfzy tym nieŝlychánym y niewyŝłownym zbytnim wŝzetczenŝtwem ŝwoim/ wŝyŝtkie wŝtydu y czyŝtoŝci inŝyich táiemnice/ lámá náoŝtátek żadnéy częŝci ŝproŝnego ŝciérwu ŝwego nieprzepuŝci. OrzJan 21.

Zwrot: »drogę przebieżeć« (1): Viam mandatorum tuorum cucurri, [...] Ty znałz iżem drogę przykazania twego przebieżał (*koment*) To iefł rządziłem ŝie według przykazania twego. WróbŻołt 118/32.

a) Przeżyć (1) :

Zwrot: [»bieg przebieżeć«: Abyśmy mogli s Páwłem świętym mowić ná końcu: Woynę dobrą woiowałem/ bieg iuz przebiegłem [*cursum consummavi Vulg 2.Tim 4/7*]/ á wiarę záchowałem. *GilPos* [92].]

»żywot przebieżeć« (1): Przetofz z wielką wiarą y ochotą tu przychodzmy: ábyśmy pátrząc ná ich [świętych] groby/ y ná ich zaplátę/ fkárby rozmáite zbierać mogli: á żywot ten zwoley Bożey ták przebieżećieśmy mogli/ iákobychmy ná on brzeg zwielkimi Bogáctwy przepłynęli: ku wzywaniu kroleństwá wiecznego/ w Chrytúsie Iezuśie Pánie nášzym. *SkarŻyw* 131.

2. Przejść przez coś, przedostać się, przekroczyć jakąś przeszkodę; cursare, supervadere Mącz; penetrare Calag (9) : *Supervado, Przebieżeć. Mącz* 434c; *Calag* 137a.

przebieżeć przez kogo [= wojsko], *przez co* (3): Ieśli fie nam przyda zbitwy wieǳzác/ nie będziem mieli iáko przez wodę przebieżeć [*non erit nobis transitus super aquas*]. *HistAl* E4; Nád to vczyniony był zamek ná Mołdáwie rzece/ ku fzturmowi/ ktory zborzywǳy zápalono/ przez ktory ogień káždy iezny przebieżeć muǳiał *BielKron* 328v; *Mącz* 227c. Cf [*przebieżeć przez kogo w co*].

[*przebieżeć przez kogo w co*: Przetofz ieliby dǳugo/ chćiał pod zamkiem leżeć/ Przydzie przez iego wojsko/ nam wzamek przebieżeć. *RymszaDeket* 12.]

a. Przejść na wylot, przebić (2) :

przebieżeć przez co (1): gdy fie potykáli/ on [*Achab*] ná zádku chodził/ Owa przedię ktoǳkolwiek/ z łuku weń vgodził. Iże ftrzała przez żywot/ iego przebieżała *HistHel* D2v.

Zwrot: »na drugą stronę przebieżeć« (1): IEdną rękę naprzod pochwycili/ ij gozdziem tępym iá przebili/ áże żyły na drugą ftronę krzyża przebieżały. *OpecŻyw* 139.

b. Przepłynąć (o płynach ustrojowych) (2) :

przebieżeć przez kogo (1): A iż tész łá complexie/ które ciáło otworzyftłzé/ á do potu fklonnieyǳé máią/ v tákich/ poceniém pewna część [*wody*] wychodzić zwykła: niechayże tedy obiad ié w godzin pięć/ álbo łżeść po wǳięciu [*wody*]/ kiedy iuz część wǳęfza przezeń przebieży *Oczko* 20v.

przebieżeć czym [= w postaci czego] (1): nie teskliwie tedy tego czekác/ áby co dǳień ták wiele iey [*wody*] ftołcem á vryná przebieżeć miáło/ iáko iey wypił: gdyż y po obiedzie/ y w nocy ciec może. *Oczko* 20v.

3. Przebiec w poprzek (1) :

Zwrot: »ślad [= drogę] przebieżeć« (1): (*nagł*) Pan co mu Wilk fład przeskokczył. (–) PAn iádac w drogę źimie/ y zedrgnie fie máło/ Rzeče/ wierę Wilczyfko fład mi przebieżało. *RejFig* Cc4v.

4. Zapoznać się z treścią, przeczytać od początku do końca; decurrere, evolvere, cursim legere Mącz; dicere breviter Calag [w tym: co (10)] (16) : *Librum evolvere, Przebieżeć/ przeczytác. Mącz* 507a, 74a; *Calag* 493a; gdy práwá kościelne y wǳyćiek dekret przebieżyfz/ á dobrze fię go nápijeǳ: tedy cię przyimę fynu. *SkarŻyw* 411, 28; Gdybyś też y wǳyćkie świętych modlitw fłowá przebieżał/ nic iáko mnimam tám nie naydǳiefz/ czegoby w łobie tá Páńfka modlitwá nie zamykálá. *LatHar* 6; Są iefzcze y inne niepráwiedliwe práwá w fátutách y konfytucyách wálfzych/ ktore ktoby mądry y vmieiętny/ á w práwách Bożych kościelnych y Cefárkfich biegly przebieżał/ wieleby tám niepráwoǳi nálazł *SkarKazSej* 701a; [*LorichKosz* 140v].

Zwroty: »krotko (a. krocichno, a. co nakrocej) przebieżeć« [szyk zmienny] (4): *BibRadz* *4v; A temu wżytkiem przydaimey ielzche nádzwyzłz krocichne zebranie wżytkiej náuki Piotrá í. przez Lukáfzá í. zebrány w ípráwach Apoftolíkich w II. káp. w oney powieści ktorą vczynił do ludzi/ wnet po przyięciu Duchá í. ktorą iáko fámá w fobie ielth/ krocichno przebieżymy *RejPosWstaw* [143³]; Przeftawfzy ná tym co nam íam Pan wyłóżył/ to czego zámilczál/ á ku wyrozumieniu náfzemu zoftáwił/ krotko nam trzebá przebieżeć. *CzechEp* 39; Przebieżymy tedy co nakrocey byđz może/ przednie przykazania Boże *PowodPr* 28.

»na prętcie (a. prętko) przebieżeć« = *cursorie legere, decurrere breviter* *Mącz* [szyk zmienny] (5): *Decursa abs te haec sunt breviter*, Ná pręcés to przebieżał/ Przeyżrzał. *Mącz* 74b; *Strictim attingere aliquem librum*, Prętko ná pręcce przebieżeć. *Mącz* 439d, 74a; A íz o moje zdanie/ iákobym o nich rozumiał/ żądáfz/ ielzčem tych Książ zá trudnościami przeczytać czáfu niemiał/ tylkom kilká rođdziałow (ná predce [!]) przebieżał. *ModrzBazBud* ¶6; [św. Bruno] Przy ítole máiąc czytelniká/ [...] łzami fię zálewał: ták ífz fobie ímáku w potráwach przerywał. Stołownicy iego ten obyczáy wiedząc/ ná czytelniká kiwáli/ gdy fię co tákiego tráfiło/ áby prętko przebieżał/ żeby wżdy ípokoynie co ku pošíleniu zieść mogł. *SkarŻyw* 292.

5. *Przemysleć, przeanalizować* [co] (3) :

Zwroty: »przebieżeć myślą« (1): przebiefz myślą wżytek dzień/ możeli być/ á rozłóž fobie w fercu twoim porządnie wżytkie godziny y ípráwy/ ktore máfz w nie odpráwowáć. *LatHar* 3.

»przebieżeć rozumem« (1): Przebiegłem wiele rzeczy rozumem [*Lustravi universa animo meo Vulg Eccle* 7/26]/ chcąc náleść mądrość y rozum *BielKron* 81.

Szereg: »przebieżeć a rostrzásać« (1): Dzifiefylych złych á oítátnich czáfow/ [...] máło wáżne íeft fłowá Bożego vflugowanie. Ale gdybyś wżytki wieki przebieżał á roftrzáńnął áz do początku fwiátá/ naydzyefz namędrfze/ nápráwiedliwíže y nalepfze po wżytkim fwiecie ludzye *RejPosRozpr* cv.

6. *Uplynąć, minąć* (o czasie) (1) :

W porównaniu (1): Dni moje pręcíže były niżli ten co zlífty biega: vciekli/ á nie ogládáli nic dobrego. Przebiegli iákoby łodki z iábłki/ iáko Orzeł gdy ná páfz leći [*pertransierunt quasi naves poma portantes, sicut aquila volans ad escam*]. *Leop Iob* 9/26.

Synonimy: 1. przebyć, prześć, przewędrować; 2.a. przebość, przedziurkować, przekłóć; 4. przeczytać; 5. przeźrzeć; 6. minąć, przeminąć, prześć, upłynąć.

Formacje współrdzenne cf BIEŻEĆ.

Cf **PRZEBIEGLY, PRZEBIEŻANY, PRZEBIEŻENIE, PRZEBIEŻONY**